

М-р Анеџа Цекиќ

**ПОВОЛНИ ПРЕДУСЛОВИ
ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА
ОХРИДСКИОТ РАМКОВЕН
ДОГОВОР ВО
РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

АПСТРАКТ

Компаративната студија на Фернанд де Варенес за спроведувањето на мировните договори во триесетина постконфликтни општества ширум светот покажала дека мировните договори на кои се обврзале страните во конфликтот се соочуваат со многубројни предизвици. Варенес укажува дека повеќе фактори поврзани со карактеристиките и текот на конфликтот, големината на отстапките на кои се обврзала мнозинската страна во конфликтот, актерите, меѓународното влијание итн. можат да имаат влијание врз доследното спроведување на обврските кои ги презеле страните во конфликтот. Кои од нив можат да се препозна-

Aneta Cekik, M. Sci

**FAVORABLE
PRECONDITIONS FOR THE
IMPLEMENTATION OF
THE OHRID FRAMEWORK
AGREEMENT IN THE
REPUBLIC OF MACEDONIA**

ABSTRACT

Fernard De Varennes's study for implementing peace agreements in about thirty post conflict countries around the world has shown that these peace agreement, the opposing parties signed to adhere to, face various challenges. Varennes points out the fact that several factors regarding the characteristics and the dynamics of the conflict, the concessions of the majority party in the conflict, the participants, the international influence etc. may have an effect on both of the conflicting parties to fully meet their obligations. Which of these factors can be recognized in the case of Republic of Macedonia, bearing in mind the course of events in the conflict of 2001,

ат во случајот со во Република Македонија, имајќи го предвид текот на конфликтот во 2001, преговорите и постконфликтниот период? Овој текст настојува да покаже дека релативно краткото траење на конфликтот, малиот интензитет на конфликтот, вклучувањето на сите релевантни политички претставници на двете страни во преговорите и силниот меѓународен притисок за време и по конфликтот беа поволни фактори за релативно задоволителното спроведување на Охридскиот рамковен договор во Република Македонија.

Клучни зборови: спроведување на мировни договори, етнички конфликт во Република Македонија

the negotiations and the post conflict period? This text intends to show that the relatively short duration of the conflict, its low intensity, the involvement of all relevant political representatives from both sides of the conflict in the negotiations and the heavy international pressure during and after the conflict were favorable factors for the relatively satisfying implementation of the Ohrid Framework Agreement in the Republic of Macedonia.

Key words: implementation of peace agreements, ethnic conflict in the Republic of Macedonia

anetac@isppi.ukim.edu.mk

ВОВЕД

Етничките конфликти, кои обележаа значаен дел од светската историја по Втората светска војна, се се уште една од главните причини за нестабилноста на повеќе региони во светот и за загуби на човечки животи и материјални добра. Овие конфликти траат долго, често зафаќаат или се прелеваат во цели региони, а нивното разрешување се покажало како особено тешка задача. Откако еднаш ќе се постигне мировен договор, претстојниот постконфликтен период се соочува со бројни предизвици- противничките елити се соочуваат со улогата на партнери во владејачката коалиција, а граѓаните, кои до неодамна биле сведоци на меѓусебни непријателства, треба да продолжат да живеат мирно едни со/до други. Не ретко овие тешкотии носат нови периоди на несигурност, враќање наназад или обновување на насилствата.

Според компаративната студија на Фернанд де Варенес за спроведувањето на мировните договори во тринаесетина случаи на етнички конфликт, мировните договори се спроведуваат со различен успех. Кога со договорот

се регулира само заштита на човекови или малцински права, истите се имплементираат со поголем успех, додека, доколку со договорот се гарантираат права на автономија или самоопределување, нивното спроведување е потешко.¹ Најголемата пречка при спроведувањето на мировните договори е отпорот на државните власти да ги спроведат договорите на кои се обврзале, заклучува де Варенес. Ова тврдење се однесува на спроведувањето на мировните договори во различни времиња во Етиопија, Индија, Индонезија, Ирак, Израел, Мароко, Мјанмар, Филипини, Родезија, Јужна Африка, Шпанија, Судан и Обединетото Кралство (Северна Ирска). Во овие случаи на етнички конфликт, мировните договори успеале само да го намалат интензитетот на насилството, односно имаат краткорочен ефект. За долгорочно спроведување на договорите и смирување на конфликтот, според Варенес, недостасува доверба и цврста обврзаност на страните. Понатамошен чекор на студијата на де Варенес е утврдувањето на ограничувачките фактори кои го отежнуваат спроведувањето на договорите. Како такви, де Варенес ги наведува следниве:

- перцепцијата дека нелегалното насилство ќе биде наградено;
- обврска да преговара со и да им прави отстапки на оние коишто може да се наречат „терористи“;
- некомпетентност и неефикасност при справување со побуната;
- губење на политичката и во некои случаи на правната контрола врз дел од државата;
- обвинувања дека преговарачите ја поделиле државата или дека не можеле да го заштитат нејзиниот суверенитет;
- опасноста преговарачите да бидат наречени „предавници на нацијата“;
- страв дека владата поради тоа ќе ги изгуби следните избори;
- избор на нова влада одредена да управува со бунтовниците поефикасно и
- вклучувањето на трета страна, која може да се прикаже како непотребна и неинформирана интервенција²

Откако ќе бидат разгледани основните карактеристики и директните причини за конфликтот во Р. Македонија, ќе се премине на анализа на оние фактори кои ги посочува Варенес како важни за спроведувањето на еднаш потпишаните мировни договори, а кои се релевантни за конфликтот во Р. Македонија.

¹ de Varennes F., Recurrent Challenges to the Implementation of Intrapstate Peace Agreements: The Resistance of State Authorities, *New Balkan Politics*, vol. 8 2003, pp. 87-105 www.newbalkanpolitics.org.mk

² Исто, стр. 102

КАРАКТЕРИСТИКИ И ТЕКОТ НА ВООРУЖЕНИОТ КОНФЛИКТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Конфликтот во Република Македонија, кој траеше околу седум месеци (февруари-август 2001), се вбројува во групата на конфликти со мал интензитет. Според податоците со кои се располага, вкупниот број на жртви на двете страни изнесуваше околу 200, а повеќето десетици илјади внатрешно раселени лица и бегалци се вратија во нивните домови набрзо по завршувањето на конфликтот или уште за време на самиот конфликт. Ова сепак не се однесува на околу 500 раселени Македонци чие враќање во одделни региони (на пр. селото Арачиново) не се случи. Тие, осум години по конфликтот, во лоши услови живеат во државни објекти од различен карактер.

Краткото траење на конфликтот и избегнувањето на поголем број жртви го одделува конфликтот во Република Македонија од останатите конфликти на просторите на поранешната СФРЈ, или од доготрајните конфликти во Северна Ирска, Израелско-Палестинскиот конфликт и др. Ова е важен предуслов за спроведувањето на мировните договори и градење на функционален модел на мултиетничка демократија. Долгото траење на конфликтот, историјата на насилство од поголеми размери, големиот број жртви, прогонувања, пљачкосувања, силувања итн. е најголемата пречка за постигнување на некаков мировен договор и уште поголема за можен иден заеднички соживот и за меѓусебното помирување помеѓу етничките групи во конфликтот.

Иако во деценијата по добивањето самостојност постоеја некои од предусловите, кои авторите од областа на етничките конфликти ги издвојуваат како значајни за избувнување на етнички конфликт, а претставниците на албанското малцинство на различни начини укажуваа дека не се задоволни од положбата на Албанците во Република Македонија, активностите на вооружените групи долж македонско-косовската граница со кои започна конфликтот во 2001 беше изненадување за многумина во Република Македонија. При крајот на месец февруари 2001, кога домашните и странските медиуми известуваа за движења на лица во униформи во пограничните села и напади од косовска страна, македонските политичари беа затекнати од развојот на ситуацијата за која не можеа да најдат одговор. Во меѓувреме доаѓаа осуди од странските државници за растечкото насилство кое го предизвикуваат екстремистите, а КФОР презеде здружена акција со македонската полиција за разбивање на 200-800 вооружени Албанци кои дејствуваа во пограничните области.³

³ На 06. 03. 2001 СНН извести дека македонските безбедносни сили заедно со НАТО силите на Косово се обидуваат да ја запечатат областа од која албанските герилци ги напаѓаат македонските безбедносни сили, (*Macedonia border tense*, CNN, March 6, 2001), а во извештајот на СНН од 07. 03. 2001 се вели дека станува збор за околу 200 до 800 албански бунтовници кои ја користат безбедносната зона долж внатрешната граница меѓу Косово и Југославија за изведување напади во Македонија (*NATO considers Macedonia fears*, CNN March 7, 2001)

Во лоцирањето на директните причини за избувнувањето на конфликтот, неколку години по конфликтот се укажува дека домашните политичари не го согледале новиот баланс на моќта по поразот на Србија и Црна Гора од страна на НАТО во кампањата на Косово во 1999 год. (Maleska 2005), а македонските безбедносни служби потфрлиле во извршувањето на задачите и неспрестнувањето на опасноста (Митевски 2008). Поголема група македонски и странски автори укажуваат на настани поврзани со балансот на силите и регионалната стабилност на Балканот -договорот за обележување на северната македонска граница кој Македонија и СР Југославија го потпишаа непосредно пред избувнувањето на конфликтот во февруари, влегувањето на српската армија и полиција во безбедносната зона на Косово по претходно постигнатиот договор помеѓу НАТО и СР Југославија и распуштањето на Ослободителната војска на Прешево, Медвеѓе и Бујановац (Zucconi 2002, Ragaru 2008, Габер 2007 и др.). Обележувањето на границата без согласност од албанските политички фактори, како и затворањето на традиционалните природни врски на Albancite кои живеат во овој регион, овие автори ги наведуваат како неприфатливи по тези за Албанците кои тукушто се здобија со некакво политичко влијание во регионот. Албанските автори, пак, инсистираат во истакнувањето на домашните предуслови на конфликтот и на домашното потекло на Ослободителната народна армија (ОНА) која ги водеше вооружените дејства против македонската полиција и армија (Острени 2007, Азири (во ФЕС 2008), Сулејмани 2008 и др.).

Иако побројни се доказите дека конфликтот беше предизвикан од косовска територија, се чини дека пресудна беше поддршката на вооружените дејства на ОНА меѓу албанското население во Република Македонија, а и меѓу легитимните претставници на Албанците во Собранието и Владата. Додека во најраниот период на конфликтот поддршката на тогаш најголемите партии на Албанците во Македонија, ПДП и ДПА на вооружените групи беше воздржана,⁴ по првата поголема офанзива на македонската армија изведена 18-22 Март 2001, албанските политичари во Македонија ја променија реториката и сè почесто изјавуваа дека иако не користат исти средства, целите на ОНА и целите на политичките партии на Албанците во Македонија се исти (А. Џафери во интервју за ИВПР 06. 04. 2001). Потпишувањето на Призренската деклара-

⁴ Широко цитирана е изјавата на Арбен Џафери, тогашниот претседател на Демократската партија на Албанците, кој на самиот почеток на вооружениот конфликт, избувнувањето на конфликтот го нарече “внатрешно-албански идеолошки конфликт за тоа кој ќе ги претставува интересите на Албанците во Македонија“ (Кај Костова Ј. , *Незавршен мир*, Бата Пресс, Скопје, 2003, стр. 31) . Партијата на Џафери тогаш беше дел од владејачката коалиција која го водеше при крај решавањето на прашањето за високо образование на мајчин јазик за Албанците преку отворањето на приватен универзитет во Тетово. Некои автори посочуваат дека во Владата бил подготвуван и нов закон за локална самоуправа -Сулејмани Р. , *Јавноста во Р. Македонија и односите со Европската унија и НАТО- со посебен осврт на процесот на децентрализација*, докторска дисертација, ИСППИ, Скопје, 2007, стр. 143

ција на 22-ри мај 2001 (договор за партнерство помеѓу политичките претставници на Албанците во Македонија и ОНА, постигнат со посредство на еден од дипломатите на ОБСЕ со американско потекло- Роберт Фровик) цврсто ја дефинираше заедничката агенда на албанските партии и воените водачи, и беше пресвртната точка во понатамошниот тек на конфликтот.

Десетина дена пред потпишувањето на Призренската спогодба беше формирана Владата за национално единство, во која влегоа најголемите партии на Македонците и Албанците- СДСМ, ВМРО-ДПМНЕ, ПДП и ДПА. Ваква составената влада, со постојани интервенции и силен притисок од меѓународната заедница, се одржа скоро до крајот на конфликтот, а претставниците на овие партии, паралелно со одвивањето на воените дејства, со меѓународно медијаторство, ги водеа преговорите кои доведоа до Охридскиот мировен договор. Договорот беше потпишан на 13 Август 2001, по што ОНА беше разоружана со посредство на НАТО и распуштена при крајот на септември.

ВЛАДАТА НА НАЦИОНАЛНО ЕДИНСТВО, ПОСТКОНФЛИКТНИТЕ КОАЛИЦИИ И ОХРИДСКИОТ РАМКОВЕН ДОГОВОР

Еден од позначајните поволни предуслови за спроведување на обврските преземени од страните потписнички на мировниот договор во случајот на конфликт во Република Македонија, е поделбата на одговорноста помеѓу најзначајните политички претставници од двата етнички блока во текот на конфликтот. Вклучувањето на најзначајните политички партии во Владата на национално единство и во преговорите, во случајот на Република Македонија отстрани некои од факторите за кои де Варенес утврди дека се неповолни за успешното спроведување на мировните договори: можноста, преговарачите, доколку претставуваат една политичка опција во рамките на етничкиот сегмент, да бидат означени како „предавници на нацијата» и опасноста истите да се обвинат дека ја поделиле државата или дека не можеле да го заштитат нејзиниот суверенитет.

Имено, за време на конфликтот постоеше поделба во рамките на македонскиот сегмент по прашањата за начинот на разрешување на конфликтот (воено или по пат на преговори), како и несогласувања откако се избра патот за разговори со албанските претставници и за време на работата на Владата на национално единство. Овие спротивставени гледишта се разбирливи, имајќи го предвид фактот дека македонското мнозинство беше принудено да прави отстапки. Преку уставни интервенции во политичкиот систем требаше да ја подобри положбата на албанското малцинство- поголема децентрализација на власта и да одговори на повеќе барања на Албанците што беа одложувани и околу кои избиваа повременни етнички немири во декадата по осамостојувањето (високо образование на албански јазик и поголема употреба на албан-

скиот јазик на централно и на локално ниво, поголема застапеност во јавната администрација, но и барања поврзани со карактерот на државата дефиниран во преамбулата на Уставот). Потврди во ставовите околу начините за разрешување на конфликтот и за време на преговорите беа претставниците на ВМРО-ДПМНЕ, кои поотворено се залагаа за употреба на воени средства за разрешување на конфликтот (П. Петровски 2006, М. Митевски 2008) и често ги обвинуваа за пристрасност посредниците во преговорите- претставниците на меѓународната заедница (изјави на премиерот Љ. Георгиевски и министерот за внатрешни работи Љубе Бошковиќ). Несогласувањата помеѓу СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ се препознаваа и во работата на двата министерски ресори кои најнепосредно беа вклучени во конфликтот, Министерството за одбрана и Министерството за внатрешни работи, со кои раководеа нивните кадри. Премиерот Љ. Георгиевски беше споменуван и во контекст на сосема други сценарија за завршување на конфликтот, имено, предлогот за размена на територии помеѓу Албанија и Македонија за кој јавноста беше известена дека го изнеле истакнати членови на МАНУ. Што се однесува до улогата на претседателот, кој има значајни овластувања во сферата на одбраната, според повеќето меѓународни и домашни аналитичари, Претседателот на државата Борис Трајковски во текот на конфликтот одигра улога на медијатор. Тој, иако доаѓаше од партијата која ја фаворизираше воената опција за разрешување на конфликтот, беше посредник помеѓу најголемите партии на Македонците и континуирано соработуваше со претставниците на меѓународната заедница во текот на конфликтот и при застоите во преговорите.

По потпишувањето на мировниот договор, потписниците на мнозинската страна требаше да се соочат со граѓаните кај кои преовладуваа перцепциите дека насилството на ОНА се наградува⁵, а и дека меѓународната заедница зазела страна, за што говорат протестите што за време на преговорите се одржуваа пред амбасадите на САД, В. Британија и Германија. Тоа што на мировниот акт стојат потписите на претседателите на двете најголеми македонски партии придонесе за овие непопуларни мерки да не бидат обвинувани само претставниците на СДСМ, иако некои од потписниците на различни начини подоцна се оградуваа од договорот или го „прогласуваа за мртов«. Денес ниту еден позначаен политички субјект не го доведува во прашање Охридскиот договор, напротив, тој сè повеќе е прифатен и од оние кои беа негови противници за време и по конфликтот.

Парламентарните избори од 2002 година беа уште еден предизвик, имајќи го предвид фактот дека во нив учествуваше и новата политичка партија на Албанците која произлезе од воената формација ОНА и се нарече Демократска унија за интеграција (ДУИ). Во случајот на Република Македонија

⁵ Ова се однесува и на медиумите, на голем дел од интелектуалната елита и на македонската дијаспора, за кои потпишувањето на Охридскиот договор значеше чин на губење на националната гордост.

вклучувањето на довчерашните вооружени противници на режимот во централните а подоцна и во локалните институции на власт се случи веднаш по конфликтот, иако за време на изборната кампања СДСМ одрекуваше дека ќе коалицира со ДУИ. Коалицијата на ДУИ и СДСМ која беше на власт од 2002-2006 ги презеде најважните чекори за спроведување на Охридскиот договор-го започна остварувањето на принципот на соодветна и правична застапеност, го започна спроведувањето на Законот за локална самоуправа и го донесе Законот за територијална организација на локалната самоуправа, што беше многу непопуларна мерка. Коалицијата се одржуваше со помош на надворешниот притисок⁶ и беше далеку од функционална и ефикасна, коалиција која ќе обезбеди подобрување на економската состојба или намалување на невработеноста. Според Л. Христова, одговорноста на владините функционери беше по прво пред партискиот водач, отколку пред премиерот, а владата понекогаш беше екстремно нетранспарентна (Hristova 2005). Сепак, во мандатот на оваа Влада беа спроведени почетните и најзначајни чекори во спроведувањето на договорот и поради тоа, според многу аналитичари, земјата во 2005 го доби статусот земја кандидат за членство во Европската унија.

По парламентарните избори во 2006 година, Охридскиот договор се соочи со уште еден тест. Во Владата која ја формира победничката ВМРО-ДПМНЕ не беше вклучена ДУИ, која беше победничка во албанскиот блок. Незадоволството кај ДУИ кулминираше со бојкот на работата на Собранието, по што во ноември 2006 год. претставниците на ДУИ излегоа од Парламентот, помеѓу другото и поради неспроведувањето на Охридскиот договор. Ова беше и една од причините за распишување на предвремените парламентарни избори во 2008 година (интервју со партиски функционер на ДУИ). По изборите беше направен чекор и беше формирана коалицијата ВМРО-ДПМНЕ и ДУИ, чие работење ќе биде од особена важност за идниот развој на демократијата во Република Македонија.

Во рамките на албанскиот сегмент повеќе може да стане збор за судир помеѓу различните опции по завршувањето на конфликтот отколку во текот на конфликтот (кога со Призренскиот договор политичките претставници на Албанците во Македонија и ОНА ја утврдија заедничката платформа). Појавувањето на ДУИ на политичката сцена значеше смена од власта на ДПА, која значајно заостанува во изборните резултати во постконфликтниот период (ДУИ е победник во рамките на албанскиот блок на двата циклуса парламентарни избори и на едни локални избори). Што се однесува до политич-

⁶ Во интервју за потребите на магистерската теза *Предизвиците. . .* (А. Цекиќ), член на извршниот одбор на СДСМ искажа мислење дека без постојаниот притисок и условувањата од меѓународната заедница, СДСМ оставена сама на себе немало да го спроведува договорот на начин како што го спроведуваше, „бидејќи таквите непопуларни мерки влијаат на рејтингот, а партиите оставени сами на себе мислат само на себе“.

ките барања на овие партии кои се однесуваат на положбата на Албанците по 2001, тие не се разликуваат драстично и се однесуваат на поголема употреба на албанскиот јазик, решавање на социјалниот статус на поранешните борци на ОНА и доследно спроведување на принципот на соодветна и правична застапеност во јавната администрација.⁷ ДУИ уште настојува да се разгледува прашањето за примена на правилото за двојно мнозинство при изборот на Владата, што значително би го придвижило политичкиот систем кон поголема консоцијација.

УЛОГАТА НА МЕЃУНАРОДНАТА ЗАЕДНИЦА ВО РАЗРЕШУВАЊЕТО НА КОНФЛИКТОТ И ПОСТКОНФЛИКТНИОТ ПЕРИОД ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Присуството на трета страна во конфликтот, чија улога и познавање на истиот може да ја оспоруваат припадниците на етничките групи е еден од факторите за кои де Варенес смета дека неповолно можат да влијаат на спроведувањето на договорите. Ваквото тврдење го поткрепуваат искуствата на некои од долготрајните конфликти, пред се во Африка (Уганда, Руанда), Блискиот исток и Азија, кога светските сили или соседните држави често интервенираа поради некаков интерес (или не интервенираа бидејќи немале интерес од интервенцијата) или пак само ги одмеруваа своите сили во склоп на биполарниот натпревар за време на Студената војна.

Интервенциите на САД, ЕУ и НАТО на Балканот се разликуваат од горенаведените примери на меѓународна интервенција во смисла на тоа дека не беа унилатерални и иако се обвинувани за пристрасност, сепак, се чини дека повеќе беа мотивирани од принципите на стабилност и заштита на човековите права (Maleska 2005, Vieber 2003). За разлика од претходните практики на интервенција во внатрешните конфликти во различни региони во светот кои ги предводеа западните сили, географската блискост на Балканот до овие земји придонесе за, иако на почетокот несигурно, поголемо ангажирање на САД и Европските држави за време на конфликтите, но и силно присуство во некои од постконфликтните општества на Балканот кое трае и денес. Ова се однесува и на конфликтот од 2001, кога по одреден период на воздржување од директна интервенција, меѓународната заедница се вклучи во разрешувањето на конфликтот и имаше пресудна улога и во постконфликтниот период.

Во почетниот период на конфликтот (февруари-март) меѓународната заедница ја поддржуваше македонската влада во зачувувањето на државни-

⁷ Илустративни се одредбите на т. н. Мајски и Мартовски договори кои ДУИ и ДПА, одделно, ги договорија (потпишаа) со ВМРО-ДПМНЕ во 2008, кога ДУИ го напушти Парламентот, а ДПА владината коалиција, како резултат на незадоволството од политиката на ВМРО-ДПМНЕ во однос на етничките прашања.

от суверенитет - изјавите на високите државници одеа во правец на осуда на дејствата на албанските екстремисти и поддршка на унитарниот карактер на Македонија. Во Советот за безбедност на ООН едногласно беше усвоена и резолуција 1371 од 21. 03. 2001, со која „силно се осудува насилството на екстремистите, вклучувајќи ги и терористичките активности на територијата на Република Македонија и на Јужна Србија». Македонската влада, од своја страна, не изнајде стратегија и не презеде порешителни мерки во справувањето со немиритите во овој период.

По изведувањето на првата офанзивна акција на македонските безбедносни сили (18-22 Март), првичен поодлучен притисок со дипломатски средства беше направен околу започнувањето на разговори помеѓу легитимните претставници на Македонците и Албанците за барањата на Албанците. На почетокот на април, во организација на претседателот Борис Трајковски, се сретнаа претставниците на најголемите политички партии на Македонците и на Албанците- СДСМ, ПДП, ДПА и ВМРО-ДПМНЕ. На почетокот на овие разговори, албанските политички претставници сметаа дека мнозинството не е сериозно и дека не е подготвено за преговори (А. Џафери за СНН, 05. 04. 2001), а ПДП бараше прецизно дефинирана агенда и меѓународно посредство во разговорите (изјава на функционер на ПДП за СНН, 02. 04. 2001). По овие првични обиди и изјави на незадоволство, изложени на постојаниот притисок на западните дипломати, партиите беа повторно вратени на преговарачка маса. Еден од поголемите поттици за македонското мнозинство да се согласи на посериозни преговори, кои требаше да доведат и до формирање на Влада на национално единство беше потпишувањето на договорот за Стабилизација и асоцијација со Европската унија (на 09. 04. 2001 во Брисел). Втора поголема интервенција во односите помеѓу страните во конфликтот беше направена по објавувањето на веста за потпишувањето на Призренската декларација, набргу по формирањето на Владата на национално единство. Сојузувањето со воените противници во услови кога Албанците имаа свои претставници во централните институции на власт, Македонците го сметаа за кршење на највисокиот принцип на меѓународната заедница- дека со терористи не се преговара (В. Бучковски).

Во претходно изнесените примери на ангажирање на меѓународната заедница притисокот се состоеше од комбинација на финансиска помош и отворање на перспективите за членство во ЕУ и НАТО.⁸ Директна интервенција на меѓународната заедница со случи при крајот на месец јуни, кога силите на КФОР беа вклучени во извлекувањето на околу 400 припадници на ОНА од селото Арачиново. Припадниците на ОНА, 12 дена порано влегоа во ова село

⁸ Zucconi M., The “External Factor: the Macedonian state’s security deficit and the international community” in Balalovska K., Silj A., Zucconi M., *Minority politics in Southeast Europe: Crisis in Macedonia* The Ethnobarometer Working Paper Series, 2002, 86-108

кое лежи на магистралниот пат кој ги поврзува Грција и Косово, заканувајќи и се дека на мета имаат стратешки објекти во Скопје и единствената рафинерија во земјата. По победата на македонските сили, на општ револт на македонската јавност, беше издејствуван договор силите на КФОР да ги извечат борците на ОНА во автобуси и да ги префрлат на територијата на Косово. Сепак, тие беа истоварени на македонска територија, во кумановскиот регион од каде и дојдоа во Арачиново. Ова беше кулминација на конфликтот, по што ангажираноста на меѓународната заедница беше на највисоко ниво- откако со воени сили го изведоа повлекувањето на ОНА од Арачиново беа именувани официјални посредници во преговорите и започна процесот на пишување на мировниот договор.

Во текот на јули и август, и во услови на воени дејства, во кои бројот на жртвите беше најголем, се водеа тешки преговори со постојани застои. Особено тешки беа преговорите околу употребата на албанскиот јазик и Преамбулата на Уставот, кои без интервенциите лично од Високиот претставник за надворешна и безбедносна политика на Европската унија, Хавиер Солана и Генералниот секретар на НАТО Џорџ Робертсон, малку е веројатно дека ќе се постигнеа. Овие прашања беа повторно на дневен ред и при расправата за уставните амандмани во Собранието, при што претседателот Трајковски побара помош и од претседателот на САД.⁹ Усвојувањето на уставните измени беше условувано со одржување на донаторска конференција и директна финансиска и воена помош за Македонија од ЕУ и САД.

Постконфликтниот период најпрво опфаќаше стапно разоружување на ОНА, со динамика условувана од динамиката на усвојување на уставните измени во Собранието. Албанската ОНА, но и македонските власти, го сметаа за неопходно (ОНА го наведе како услов за разоружување) и формално го побараа присуството и посредничката улога на НАТО во овие процеси. Организирањето на парламентарните избори во 2002 година, враќањето на бегалците, раселените лица и полицијата од претходно напуштените места се изврши исто така со посредство на НАТО, ЕУ и ОБСЕ, чии мисии во Република Македонија опфаќаа широк на спектар активности. Спроведувањето на договорот пак беше важен услов за напредување на Република Македонија во исполнувањето на критериумите за приближување кон ЕУ во фазата на стабилизација и асоцијација, по што во 2005 и беше доделен кандидатскиот статус.

Осум години по конфликтот најголемите политички партии во Република Македонија се единствени во оцената за позитивната улога на меѓународната заедница во конфликтот во Република Македонија,¹⁰ а Охридскиот

⁹ Исто

¹⁰ Интервјуа со високи партиски функционери на ДУИ, СДСМ и ВМРО-ДПМНЕ за потребите на магистерскиот труд *Предизвиците при спроведувањето на Охридскиот рамковен договор во Република Македонија*, ИСППИ, Скопје, 2008.

договор е прифатен од сите позначајни политички субјекти во државата. Тој исто така ја има константната поддршка од албанското население, а поддршката од македонското население, иако на почетокот мала се искачи до околу 50%. Според периодичните анкети на UNDP, граѓаните меѓуетничките односи ги оценуваат како добри.

ЗАКЛУЧОК

Покрај краткото таење на конфликтот и избегнувањето на поголем број жртви, во случајот на конфликт во Република Македонија, како поволни се покажаа две околности: поделбата на одговорноста за разрешувањето на конфликтот помеѓу сите релевантни политички партии во Република Македонија и одлучното ангажирање на меѓународната заедница (ЕУ, САД и НАТО) за време на конфликтот и во постконфликтниот период. Овие фактори се издвојуваат како најзначајни за релативно успешното спроведување на мировниот акт во постконфликтниот период и избегнувањето на опасноста од повторна употреба на сила. Додека поделбата на одговорност помеѓу партиите на мнозинството кое ги правеше отстапките ги отстрани можните обвинувања за „предавство«, без одлучното ангажирање на меѓународната заедница тешко е да се поверува дека најголемите партии на Македонците и на Албанците оставени сами на себе ќе успееја да дојдат до договор со кој по мирен пат ќе се одговори на барањата на Албанците во Република Македонија.

Користена литература

1. Balalovska K. , Silj A. , Zucconi M. , *Minority politics in Southeast Europe: Crisis in Macedonia* The Ethnobarometer Working Paper Series, 2002
2. Bieber F. , Institutionalizing Ethnicity in Former Yugoslavia: Domestic vs. Internationally Driven Processes of Institutional (Re-) Design, *The Global Review of Ethnopolitics*, Vol. 2 no. 2, January 2003, pp. 3-16
3. Brunnbauer U. , The Implementation of the Ohrid Agreement: Ethnic Macedonian Resentment, *Journal of Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Issue 1, 2002
4. de Varennes F. , Recurrent Challenges to the Implementation of Intrastate Peace Agreements: The Resistance of State Authorities, *New Balkan Politics*, vol. 8 2003, pp. 87-105
5. Gurr T. R. , Harf B. , *Ethnic conflict in world politics*, Boulder, San Francisco and Oxford: Westview Press 1994
6. Hristova L. , Democratic Consolidation of Divided Societies: The Macedonian Case, *New Balkan Politics* Issue 9, 2005, www.newbalkanpolitics.org.mk
7. Maleska, M. What kind of political system did Macedonia det after the Ohrid Peace Agreement?. *New Balkan Politics* Issue 9, 2005 www.newbalkanpolitics.org.mk
8. Oberschall, A. *Conflict and Peace Building in Divided Societies*. London and New York: Rutledge, 2007
9. Ragaru N. , *Macedonia: between Ohrid and Brusells*, CERI/CNRS, 2008
10. Sisk T. , *Power Sharing and International Mediation in Ethnic Conflicts* Washington DC: United States Institute for Peace иCarnegie Commission on Preventinh Deadly Conflict, 1996
11. Wolff, S. *Ethnic conflict. A global perspective*. New York: Oxford University Press, 2006
12. Габер, В. *Колајтерална шийеѝа- Меѓународнаѝа заедница и кризаѝа во Реѝублика Македонија во 2001година*. Скопје: Матица Македонска, 2007
13. Костова Ј. , *Незавршен мир*, Скопје: Бата Пресс 2003
14. Митевски, М. *2001-Војна со две лица* , Скопје: Култура, 2008
15. Острени, Г. *Криѝичко сољедување на делоѝа „Војнаѝа во Македонија во 2001»од ѝенерал Миѝире Арсовски, ѝроф. д-р Сѝојан Кузев и ѝенерал ѝроф. д-р Рисѝа Дамјановски*, Скопје: Г'зим Острени, 2006
16. Петровски, П. *Сведошѝава*, Битола: Печатница Киро Дандаро, 2006
17. Сулејмани, Р. *Јавносѝа во Р. Македонија и односѝа со Европскаѝа унија и НАТО- со ѝосебен осврѝ на ѝроцесоѝ на деценијрализација*, докторска дисертација, ИСППИ, Скопје, 2007
18. ФЕС, *Поделба на власѝа и сѝроведување на Охридскиоѝ рамковен доѓовор*, Скопје: Фондација Фидрих Еберт, 2008
19. Цекиќ, А. , *Предизвициѝа ѝри сѝроведувањеѝа на Охридскиоѝ рамковен доѓовор во Р. Македонија*, магистерска теза, ИСППИ, Скопје, 2008